

TROBADA GENERAL DELS EMD

17 de març de 2007

Salle Bonanova

Barcelona

60 anys de la CARTA i TENIM FUTUR

El vincle conjugal, expressió de l'Amor més gran

Conferència d'en Francesc Torralba Roselló

1. L'ocasió

Fa deu anys, els responsables dels Equips de la Mare de Déu a Catalunya i Balears em van convidar a comentar i analitzar la carta fundacional del moviment. Celebr vem els cinquanta anys de la carta (1947-1997). D'aleshores ençà ha plogut molt. He experimentat en pròpia persona la grandesa de la vida conjugal i també m'he exercitat en l'ofici de la paternitat.

No em proposo, en aquesta intervenció, comentar, de nou, la carta de Caffarel. Segueixo pensant que és un text meravellós, que representa el bo i millor del pensament cristià sobre la vida conjugal i que està plenament en sintonia amb l'esperit i la lletra del Concili Vaticà II, però expressat molt abans de la celebració del darrer concili ecumènic.

Em proposo, en aquesta intervenció, realitzar una apologia del vincle conjugal, una ferma defensa del seu sentit i la seva raó de ser en un món en què cada cop  s més freqüent la desvinculació i on el seu sentit ha perdut molta rellevància i projecció p blica¹.

2. Un univers líquid

Vivim en el marc d'una cultura essencialment líquida, que té com a valors fonamentals la subjectivitat, la llibertat, l'aspiració a la felicitat individual. Estem instal ats en el si d'una cultura de la desvinculació, de la dissociació i la dissolució. En aquest marc, defensar el vincle sòlid i permanent, un lligam ferm davant de Déu i davant dels homes com el matrimoni cristià no deixa de ser un gest insòlit, gairebé un crit en el desert. Mostrar la bellesa i la bondat del lligam  s, en l'actualitat, m s difícil que argumentar a favor de la independència i de l'emancipació.

No és la nostra cultura un cultura del nosaltres, sinó una cultura del jo o, fins i tot, de l'ego i el matrimoni  s, essencialment una aposta pel nosaltres i no

¹ Sobre els vincles en la cultura postmoderna, vegeu: Z. BAUMAN, *Amor líquido. Acerca de la fragilidad de los vínculos humanos*, FCE, Madrid, 2005; *Vida líquida*, Paidós, Barcelona, 2006; *La sociedad individualizada*, C tedra, Madrid, 2001; *La postmodernidad y sus descontentos*, Akal, Madrid, 2001; *Els reptes de l'educació en la Modernitat líquida*, Arcàdia, Barcelona, 2004.

una juxtaposició d'identitats que romanen el que són. Molts consideren que, certament, un vincle conjugal, un lligam sòlid entre home i dona, obert responsablement al misteri de la vida, és quelcom que no es pot enraonar. Fins i tot es viu com un compromís excessiu, desproporcionat. I amb tot, en l'entranya més profunda d'aquest jo aïllat i emancipat hi batega el desig de vincles sòlids, de lligams incondicionals, confidencials, més enllà de les vicissituds polítiques, econòmiques o culturals.

3. Trets del vincle conjugal

Des d'una perspectiva cristiana, el vincle conjugal és una doble crida: la crida a establir un vincle sòlid de caràcter indefinit amb una persona i la crida a viure la trobada amb Déu en el si d'aquest vincle. El vincle no és un mal menor, ni un obstacle en l'experiència de Déu, sinó una ocasió per entrar en relació amb el Déu personal².

El cristianisme no ha inventat la institució del matrimoni, però al llarg del seglel l'ha anat bastint d'una manera molt singular. Moltes de les seves característiques són assumides per la consciència comuna actual: el sentit de llibertat dels dos membres, la idea d'igual dignitat de tots dos i el lloc central que hi té l'amor com a arrel i causa del vincle. Aquests valors, presents en el cor de l'*Antic* i del *Nou Testament* no nega, de cap manera, la seva projecció universal. El que resta difícil d'acceptar per la consciència comuna és la idea d'indissolubilitat, especialment en contextos com els nostres caracteritzats pel canvi i la precarietat.

La unitat i la indissolubilitat són les propietats essencials del matrimoni³. En són les condicions indispensables. En el matrimoni s'instaura la fe de què Déu dóna cada dia als esposos la capacitat de viure d'acord amb aquest compromís. La fidelitat conjugal és, de fet, un signe característic de l'amor cristià. I és particularment significativa en un món en que la ruptura es considera sovint comuna solució normal a les dificultats o fracassos. Cal dir, però, que en determinades circumstàncies aquesta fidelitat només es pot viure amb una força espiritual que va més enllà de les capacitats humanes.

El vincle conjugal és, d'entrada, expressió d'una llibertat madura, d'una opció fonamental presa en un moment donat de la història. L'aliança conjugal només pot entendre's com l'entrada de dues històries, l'una dins de l'altra. El sí a la pregunta: Vols ser la meva esposa/el meu marit, paraula que Jacques Lacan anomena "paraula plena" crea una relació de mútua pertinença, en la mesura en què cadascú consent a tenir en l'existència de l'altre un lloc irremplaçable. Aquest sí compromet la vida de la persona en

---

² Sobre aquesta qüestió, vegeu: X. LACROIX, *L'alliance conjugale, trésor caché et révélé*, en INTAMS review 9 (2003), 43-55; *L'avenir, c'est l'autre*, Cerf, París, 2000; *Les mirages de l'amor*, Bayard, París, 1997; J. C. SAGNE, *L'homme et la femme dans le champ de la parole*, Desclée de Brouwer, París, 1995; *La loi du don*, Presses Universitaires, Lyon, 1997; C. SINGER, *Eloge du mariage, de l'engagement et autres folies*, Albin Michel, París, 1992.

³ Cf. *Gaudium et Spes*, 48.

un tal grau de profunditat que comporta la irreversibilitat. En aquesta decisió es posa de manifest el caràcter seriós de la llibertat, la vertadera seriositat de l'existència en paraules de Kierkegaard.

La conjunció de la paraula i de la carn crea el més fort dels vincles. A partir d'aquell moment, ja no hi ha un jo separat davant d'un tu, sinó un jo i un tu que es disposen a viure una història compartida, única, irreversible en el temps. Com diu l'expressió d'un autor agnòstic: "Hi ha molt de tu en el meu jo i molt de mi en el teu tu". La fecunditat comuna, la responsabilitat paterna confirmen aquest llaç indeslligable. Des d'aquest punt de vista, el vincle conjugal, comprès i rebut dins d'una perspectiva interpersonal, comporta una dimensió pròpiament ontològica. Aquesta dimensió ja queda reflectida en l'*Antic Testament*: "I sereu una sola carn"⁴.

Nascut de la unió d'un home i d'una dona i no pas de dos individus distints, el nen aspira a créixer sobre la roca que és aquest lligam. No rep l'amor en línia directa, sobre dues paral·leles, sinó com un teixit fet d'amor mutu. Els infants no tenen més necessitat que d'una estabilitat de vincles, d'amor rebut en el marc d'una relació d'amor mutu entre home i dona. Per raons antropològiques i ètiques, cal defensar responsablement el lligam conjugal estable i instituir-lo sobre el millor fonament per a la família. En el si de vincle conjugal s'hi articulen dues responsabilitats: la conjugal i la parental en el cas d'haver-hi fills.

Depèn de com s'entengui el vincle conjugal som davant d'una disjuntiva. O bé s'entén com el resultat de la interacció entre dues complexions físiques, dues històries, dos conjunts de determinacions; o bé s'entén com una donació, una revelació, com l'entrada en una nova dimensió de la vida i de l'amor, en un nou dinamisme de transcendència que, dins de la fe, hi podem reconèixer l'àgape o l'Esperit. Des de la segona perspectiva, una aproximació al vincle conjugal atent a la radicalitat de les implicacions sense integrar explícitament les seves dimensions religioses i, més específicament, revelada, resta com inacabat. Alguns autors agnòstics ho testimonien: "Per tal que la parella romangui en el pla humà, cal que un déu s'hi faci present", escriu Jacques Lacan.

El vincle conjugal és una escola de perfecció personal i de santificació. Aquest amor es va fent i es va consolidant *al llarg del temps*. Sovint s'hi barregen el millor i el pitjor: do i possessió, amor i odi, reconciliació i rebuig. Déu actua en l'interior del vincle i de les seves fragilitats, per tal de conformar aquest amor amb aquell que constitueix tota la vida del Crist i del qual el mateix Crist ens dóna testimoni.

---

⁴ Gn 2, 24

4. La filosofia del do i la vida conjugal

La paraula *do*, acompanyada del moviment recíproc, l'acollida, esdevé avui capital per entendre l'essencial del vincle conjugal. Tal com diu Jean Claude Sagne, l'horitzó de la vida de parella no és una relació enigmàtica i fugaç, sinó que és el consentiment a recórrer junts el camí de la vida per aprendre mútuament a rebre i a donar.

La noció de *do* autèntic, és a dir, de *do* gratuït i generós, més enllà de la lògica del càlcul, és sovint rebuda amb escepticisme pels nostres contemporanis. En les ciències humanes i en la psicologia sobretot, especialment articulada des de la línia dels "mestres de la sospita", es considera que l'interès individual és el que governa el món. És veritat que ens podem preguntar amb Emmanuel Levinas què passaria si el psiquisme es deixés conduir únicament per les seves arrels, si seria purament egoista. No podem respondre concloentment aquesta pregunta, però sí que podem afirmar que en l'ésser humà, com a síntesi d'oposats que és, hi ha a més amés de la tendència a l'egoisme, la tendència a donar-se, a sortir de si mateix per establir vincles, crear xarxes, establir fidelitats.

Des de la perspectiva cristiana, el moviment del *do* vertader, del *do* gratuït i generós no ve de nosaltres sols, ni de la sola alquímia del nostre psiquisme, ni de les soles arrels de la carn. És rebut, ve de lluny, del més alt i del més profund que hi ha en nosaltres. El *do* és, igualment, donat. El *do* actiu és fruit d'un *do* passiu. Nosaltres rebem el moviment mateix a partir del qual ens donem als altres. Nosaltres som els receptors d'un *do* primordial, original, creador i recreador, *do* que en llatí s'anomena *gratia*, és a dir, la gràcia. Es pot entendre aquest *do* com l'*àgape*, l'arrel del qual és Déu mateix.

Diu Benet XVI: "El desenvolupament de l'amor cap a les seves més altes cotes i la seva més íntima puresa comporta que ara aspiri a allò definitiu, i això en un doble sentit: en tant que implica exclusivitat –només aquesta persona–, i en el sentit del 'per sempre'. L'amor enclou l'existència sencera i en totes les seves dimensions, també la del temps. No podria ser d'una altra manera, ja que la seva promesa apunta a allò definitiu: l'amor tendeix cap a l'eternitat. Certament, l'amor és 'èxtasi', però no en el sentit d'arravatament momentani, sinó com un camí permanent, com un sortir del jo tancat en si mateix cap al seu alliberament en la donació de si mateix i, precisament d'aquesta manera, cap al retrobament amb si mateix, més encara, cap al descobriment de Déu"⁵.

En el cor del sí conjugal entès a com lliure consentiment total a l'altre sencer hi ha un acte de fe. Aquest terme, que és la traducció del llatí *fides* es vincula especialment amb els termes fidelitat i confiança.

---

⁵ BENET XVI, Deus caritas est, 6.

La fidelitat en el vincle conjugal és, en primer lloc, a la paraula donada, és una espècie de lleialtat. El segon moviment és la confiança, que és l'acte de fiar-se en o per utilitza una expressió de Charles Péguy, és la *fiance*. Un acte d'aquest tipus és just el contrari de la por. En aquest sentit, és fàcil adonar-se com la por, en l'hora present, és un obstacle fonamental al compromís, de la mateixa manera que és una de les principals arrels de la desfeta.

El drama és que la por, segons l'expressió de Victor Frankl, realitza el que ella tem. La nostra cultura no ajuda gens a superar la por; no l'incita a transcendir-la, sinó més aviat a protegir-se'n. Proposa més aviat seguretats, garanties, proteccions; invita a calcular els èxits, tot calculant els riscos.

El contrari de la por és la fe. Només qui supera la por i té fe en què Déu podrà més que ell, es compromet, s'implica, fa opcions fonamentals. La fe-confiança és un moviment d'abandonament, mitjançant el qual hom es recolza en l'invisible, un pas sobre el buit, un salt sense xarxa. És, segons els termes de Hans Urs von Balthasar, un acte de suspensió total de si mateix. Aquesta fe-confiança no troba la roca ferma ni en un mateix, ni en l'altre, sinó que el darrer objecte transcendeix ambdós.

Es tracta de posar-se en les mans de Déu, perquè la fragilitat humana i, consegüentment, la fragilitat dels vincles humans és irreductible. L'altre no pot ser l'arrel de la meua salvació. La bona voluntat, la persona de l'altre, el vincle en si mateix no poden ser objectes de la fides en veritat ja que són rebuts i percebuts com els lligams de la donació primera i original. Això vol dir que la fides pren el seu recolzament en el roc fonamental, en l'arrel permanent de l'amor.

Hi ha encara un tercer significat de la paraula *fides*, que l'acollida i el reconeixement del do de Déu.

També s'esdevé la dinàmica pasqual en el si de la vida conjugal. Hi ha les passions i les nits solitàries, hi ha la sensació d'impotència i d'abandó, la inseguretat i la intensa necessitat de Déu. Fer vincle significa sortir d'una vida coneguda, familiar i entrar en una vida desconeguda, que exigeix moltes transformacions. Al llarg de la vida conjugal seran necessaris els acte de mort a una vida anciana per néixer a una vida nova. El misteri pasqual és, de fet, en el cor de la vida conjugal. A cada hora, a cada moment, l'espòs o l'esposa hauran de prendre la decisió de voler esdevenir de nou el propietari de la seva vida o bé abandonar-se al misteri. No volem dir, amb això, abandonar-se a la voluntat de l'altre. Això seria perillós.

Un treball de discerniment és necessari entre el que expressa una autèntica espiritualitat de la creu i de l'acceptació passiva i voluntària, d'una relació destructiva, negadora de la dignitat de la persona. No es tracta, doncs, de ser esclau del cònjuge, ni d'alienar la seva llibertat, sinó més aviat tot al contrari: es tracta de ser alliberat. L'últim mot del do és l'abandó. El que cal

és abandonar-se a la voluntat del Pare, tal com es manifesta, concretament, en l'altre.

La dimensió de misteri és, doncs, intrínseca al pacte d'aliança viscut dins de la veritat. La gràcia, el do de l'àgape, la presència de l'Esperit, que no estan reservats als creients, és l'arrel d'aquest vincle conjugal.

5. El vincle conjugal, imatge del Déu-trinitari

El vincle conjugal és, doncs, itinerari vers Déu, ocasió per descobrir l'Amor que Déu que s'obre espai en el lligam entre home i dona, però, a la vegada, també és expressió, del Déu-Amor, comunió de persones des de l'eternitat. Històricament, la visió del Déu trinitari ha quedat eclipsada, amagada, rere la imatge del Déu unitari, solitari, de la tradició monoteïsta bíblica. Però el Déu de Jesucrist és, sobretot, un Déu trinitari, una comunió de persones que es donen eternament, que estan lligades des de sempre pel vincle de l'àgape.

Edith Stein descriu la naturalesa trinitària de Déu en aquests termes: "Déu és u en tres persones. *Una* essència indivisible, completament simple i única en el seu ésser -és a dir, *Individu* en el sentit més perfecte de la paraula. Però una essència, que al mateix temps són tres persones i que es lliguen una unitat: unitat de ser i unitat de vida en coneixement, amor i obra-, és a dir, *comunitat* en el sentit més perfecte de la paraula. Atès que l'home ha estat creat a imatge i semblança del Déu tri, ell és al mateix temps individu i membre. Perquè és una *imatge imperfecta de Déu*, per un costat no és individu i membre en un, tal como ho és la trinitat, sinó que ambdós estan l'un al costat de l'altre; d'altra banda, ell és ambdues coses de manera imperfecte; i ell no és això des de l'eternitat, sinó que *arribarà a ser-ho*"⁶.

L'ésser humà, creat a imatge i semblança de Déu, és, doncs, una petita reproducció, finita i efímera, del Déu-Amor, de la comunió trinitària. El camí cap a Déu consisteix en estimar, és a dir, en obrir-se a l'altre, en abandonar-se a si mateix, en sortir del propi solipsisme. La vida conjugal és, en aquest sentit, una ocasió, un pretext ideal per exercir aquesta sortida, aquesta obertura incondicional. En estimar, l'ésser humà es fa més transparent a la seva Font originària, es va més propera a Déu, s'eleva per sobre de les criatures materials i comença a tastar la immensa plenitud del Regne de l'esperit.

Estimar és donar-se, és comprometre's fidelment, és caminar pel camí de la incondicionalitat. El matrimoni és, en aquest sentit, un camí cap al Déu Amor, o més ben dit, una ocasió, per deixar-se treballar pel Déu-Amor que obre meravelles en la interioritat humana. Aquest Déu no és tan sols transcendent, més enllà del temps i de l'espai, sinó que, a més a més, és immanent en la història, es fa present en el més recòndit espai de l'ànima. Com ens recorda

---

⁶ E. STEIN, Obras Completas, IV, Monte Carmelo, Burgos, 2003, p. 131.

el quart *Evangelí*, qui estima fidelment, qui estima generosament, ja està en Déu, perquè Déu és amor.

“El matrimoni -diu Benet XVI- basat en un amor exclusiu i definitiu esdevé la icona de la relació de Déu amb el seu poble i, a la inversa, el mode d'estimar de Déu esdevé la mesura de l'amor humà”⁷.

Després de més de dos mil·lennis, l'església està cridada a recordar als nostres contemporanis totes les dimensions del vincle conjugal, aquelles que transcendeixen la subjectivitat i el terreny psicoafectiu. La conjugalitat és, també, una responsabilitat, el vincle amb una objectivitat, més encara, a una realitat. Els esposos no són els propietaris d'aquesta realitat. L'origen d'aquest lligam conjugal transcendeix les seves persones.

Solament des de la lògica del do i la superació de la tendència a tancar-se en el propi ego, el vincle conjugal es perpetua en el temps i creix en totes les dimensions. L'hedonisme individualista, en canvi, és font de trencament, de separació, de lluita d'egos pel màxim benefici propi. Cal entendre la lògica del do, abandonar-se a Déu i experimentar la renúncia que salva.

L'ésser humà és capaç d'estimar, però no neix dominant ja l'art de saber estimar. Li cal aprendre'l, assumir-lo en el seu propi ésser, iniciar-se en l'aprenentatge de l'amor. Ensenyar a estimar incondicionalment és la gran exigència cristiana. Aquest tipus de vincle, entès a la manera cristiana, no és una impossibilitat lògica, ni tampoc un somni utòpic. Naturalment que és un horitzó de màxims que, en una cultura líquida i escèptica, pot sonar, senzillament, com una proposta desmesurada, però cal partir de la convicció de què l'ésser humà és capaç d'estimar, perquè és creat a imatge i semblança d'Aquell que és Amor en sentit ple. Només un amor d'aquesta naturalesa pot sadollar el cor humà.

Cal, però, tenir cura de les situacions de ruptura, de les múltiples fractures i trencadisses que es donen en la vida quotidiana. Acollir, estimar, ajudar són deures irrenunciables. La pràctica de la pregària, l'acompanyament comunitari, el diàleg sincer i confiat, la participació en l'eucaristia i la confiança dipositada en Déu són aliments que poden ajudar-nos a mantenir fermament els nostres vincles. Té una espcia rellevància l'eucaristia.

L'amor humà es consolida, es purifica i es transfigura pel misteri de l'Aliança que s'hi celebra. Viscuda en parella, l'eucaristia alimenta i sosté el camí de cadascú vers la santedat a què Déu invita tot ésser humà. Al capdavall, però, no podem perdre de vista que tot el que és humà és efímer i que el que hi ha de sòlid en nosaltres, no ens pertany, sinó que ens transcendeix.

.....

---

⁷ BENET XVI, *Deus caritas est*, 11.